

Proslov na XXXI. zasedání Akademického sněmu AV ČR
dne 18. prosince 2007

Dámy a pánové, členky a členové Akademického sněmu, vážení hosté:

Byl bych rád, kdybych se mohl ve svém vystoupení věnovat výlučně vědě, našim úspěchům a i problémům, které máme řešit. Ale dnešní XXXI. zasedání Akademického sněmu se schází téměř rok poté, co se pracoviště naší Akademie přeměnila z příspěvkových organizací na veřejné výzkumné instituce a začala pracovat v nových právních, ekonomických i organizačních podmínkách. Akademická rada pokládala za vhodné, abych vám – vedle obvyklé pravidelné zprávy o její činnosti za období od posledního zasedání Sněmu – předložil i stručnou závěrečnou zprávu o průběhu a dosavadních výsledcích této přeměny. Proto bude můj proslov delší, a obávám se, že pro mnohé i suchopárnější.

Dovolte mi, abych začal několika poznámkami k této zprávě. Lze myslím říci, že v současné době byla úspěšně dokončena **první etapa přeměny celé soustavy akademických pracovišť na veřejné výzkumné instituce**. Byly vydány a bez připomínek registrovány nové zřizovací listiny všech pracovišť AV ČR. Do vlastnictví pracovišť byl – až na nepatrné výjimky – převeden téměř sedmnáctimiliardový majetek, k němuž měla v minulosti pouze právo hospodaření. Majetkem v příslušnosti hospodaření Akademie věd ČR již zůstávají pouze nemovitosti v Praze – Legerově a Valentinské ulici a v Brně – Pisárkách. V souladu se zákonem o veřejných výzkumných institucích a se Stanovami Akademie věd byly bez jakýchkoli vážnějších problémů konstituovány nové orgány pracovišť - rady pracovišť, jejich ředitelé a dozorčí rady. Zhruba na třetině ústavů se přitom jejich rady rozhodly zvolit svými předsedy ředitele pracovišť, čímž vznikla vlastně „personální unie“ obou těchto funkcí. Na těchto pracovištích bude proto třeba, aby nositelé obou funkcí pečlivě a v souladu se zákonem a Stanovami AV ČR rozlišovali, o kterých věcech mohou jako ředitelé pracovišť rozhodovat sami a kdy bude nutno jednání a rozhodnutí o nich uskutečnit v radě pracoviště. Ve zbývajících dvou třetinách pracovišť jsou funkce ředitele a předsedy rady pracoviště odděleny. Tady bude zase nesmírně důležitá věcná a korektní spolupráce obou orgánů a osobně zvláště ředitele a předsedy rady.

Domnívám se, že praktické zkušenosti jistě časem ukáží, který z obou použitých modelů bude v jejich konkrétních podmínkách efektivnější.

Na většině pracovišť byly již podle zákona o veřejných výzkumných institucích a v souladu se Stanovami AV ČR zpracovány a přijaty i jejich vnitřní předpisy, kterými se bude řídit jejich vědecká, organizační i ekonomická činnost.

Čekají nás však ještě některé další úkoly. Především půjde o první výroční hodnocení činnosti ústavů jako veřejných výzkumných institucí, tedy o hodnocení za rok 2007. Zde se nám situace poněkud komplikuje tím, že bude nutno v předstihu připravit jednak podklady pro výroční zprávu Akademie věd ČR jako celku, která musí být předložena jarnímu zasedání Sněmu, dále podklady pro chystané velmi významné průběžné hodnocení vědecké práce a výzkumných záměrů za léta 2005 – 2007 a konečně pak vlastní výroční zprávy jednotlivých pracovišť. Tyto výroční zprávy budou mít poněkud odlišný charakter než dosud a budou vedle výsledků výzkumu zahrnovat i rozbor a hodnocení ekonomické aktivity pracovišť, ověřené auditem. Jejich dokončení a zveřejnění je zákonem terminováno až 30. červnem příštího roku. Připravili jsme proto podrobné pokyny k tomu, jak všechny tyto činnosti vzájemně navázat a propojit tak, aby se administrativní zátěž pracovišť zvýšila co nejméně a aby nedocházelo ke zbytečným duplicitám a opakování hodnotících činností. Pro přípravu prvních výročních zpráv připravíme ještě další doporučení a metodické podklady.

Na výroční hodnocení činnosti pracovišť a jejich řídicích orgánů bude navazovat i odměňování ředitelů, předsedů, místopředsedů a členů rad pracovišť i dozorčích rad. Jak víte, rozhoduje o udělování těchto odměn podle zákona zřizovatel, konkrétně tedy u ředitelů pracovišť předseda Akademie a u předsedů a členů rad pracovišť a dozorčích rad Akademická rada. Všechny tyto odměny však jsou poskytovány z prostředků příslušných pracovišť. Aby se tato poměrně složitá procedura uskutečnila bez zbytečných problémů a hlavně aby vedla ke spravedlivému ocenění pracovníků, kterých se týká, doporučili jsme ústavům vhodnou právní formu odměňování funkcionářů a členů rad pracovišť a dozorčích rad, které zároveň zajistí i přiměřenou ochranu těchto pracovníků pro málo

pravděpodobné případy, že by svým rozhodováním o majetkových záležitostech způsobili pracovišti nějakou škodu.

A konečně hodláme na základě podnětů, reflektujících zkušenosti s dosavadními majetkovými převody, připravit novelizaci směrnice o postupu pracovišť při nakládání s majetkem a majetkovými právy. Smyslem této novelizace bude, aby při dodržení příslušných zákonných ustanovení byly některé méně závažné právní úkony do budoucna ponechány v plné pravomoci orgánů pracovišť - samozřejmě včetně dozorčích rad - a aby se jimi již nezabývala Akademická rada.

Jsme si vědomi toho, že tato etapa přeměny ústavů na veřejné výzkumné instituce pro vás znamenala velikou organizační a administrativní zátěž. Všem, kteří se o její realizaci zasloužili, proto patří upřímné poděkování. Zároveň si však musíme uvědomit, že to je pouze začátek celého tohoto procesu. Nyní vstupujeme do **etapy praktického fungování veřejných výzkumných institucí**, v níž bude třeba možností a výhod, které přináší nové právní postavení pracovišť a jejich zvýšená samostatnost a odpovědnost zejména v ekonomické sféře, plně využít, co nejvíce z nich vytěžit pro zvýšení kvality a efektivnosti naší vědecké práce a zároveň se vyhnout i možným rizikům spojeným se samostatným hospodařením. Je nám, myslím, jasné, že se nyní dá udělat daleko více pro větší podporu a lepší odměňování excelentních vědců, pro oboustranně výhodnou spolupráci s vysokými školami, pro výrazné posílení přímé, vzájemně prospěšné součinnosti s podnikatelskou sférou, pro účelné rozvíjení i jiných činností pracovišť, pro budování spin-off firem a dalších institucí, které budou přispívat k lepšímu využívání výsledků naší práce. Škála a rozsah těchto možností jsou samozřejmě v jednotlivých oblastech výzkumné činnosti Akademie a na jednotlivých pracovištích velmi různé, ale aspoň některé z nich existují opravdu všude. A tady už bude záležet na iniciativě, vynalézavosti a aktivitě vedení a všech zaměstnanců ústavů, aby dokázali správně posoudit svoje síly a možnosti a co nejlépe jich využili.

Při tom je ale třeba vyhovět všem zákonným podmínkám. Zejména se jedná o to, abychom našimi aktivitami nenarušovali volnou hospodářskou soutěž, aby se dotace z veřejných prostředků nepoužívaly pro komerční účely nad rámec zákona o v.v.i. Za to jsou v plné míře odpovědni ředitelé a Rady pracovišť. Zdůrazňuji opět, že

se máme věnovat především vědě a komerční aktivity mají být průhledně vyvedeny mimo ústavy – k tomu nám právě zákon o v.v.i dává příležitost.

Přeměna pracovišť AV ČR na veřejné výzkumné instituce založila ovšem, což si zatím ne vždy plně uvědomujeme, i **nové postavení Akademie věd, konkrétně tedy jejího Sněmu, předsedy, Akademické rady, Vědecké rady i Kanceláře AV ČR jako jejich výkonného úřednického aparátu ve vztahu k pracovištím AV ČR.**

Akademie věd a její orgány zůstaly i v novém uspořádání organizační složkou státu. Ve vztahu k pracovištím se však jejich postavení změnilo v tom, že již nejsou nadřízenou správní institucí pracovišť, ale jejich **zřizovatelem**, jehož role samozřejmě nadále zůstává klíčová a je přesně vymezena zákonem. Tuto novou roli se od počátku snažíme respektovat a dodržovat. Jistě jste si všimli – a z předložené písemné zprávy je to také jasně patrné – že v početné řadě různých prováděcích dokumentů k přechodu pracovišť na veřejné výzkumné instituce, které byly vydány v posledních dvou letech, je pouze část z nich označena a formulována jako směrnice, kdežto ostatní mají charakter doporučení, vzorových textů, metodických pokynů a podobně. V této cestě bude vedení Akademie i nadále pokračovat. Hodláme co nejméně omezovat počet direktiv a závazných pokynů a budeme je vydávat pouze v případech, kde půjde o rozpracování a konkretizaci povinností a úkolů, vyplývajících pro pracoviště z právních předpisů a ze Stanov AV ČR schválených vládou. Ve všech ostatních případech budeme zpracovávat pouze doporučení, návody, zobecnění zkušeností a upozornění na problémy a nedostatky, které by měly pracovištím pomáhat a usnadňovat jim práci.

Dovolte mi, abych jako příklad takového přístupu uvedl problematiku hodnocení a odměňování výzkumných pracovníků. Zde je na jedné straně povinností Akademie věd podle Stanov AV ČR i podle Kariérního řádu schváleného loňským XXIX. zasedáním Akademického sněmu zajistit, aby na všech akademických pracovištích nadále probíhaly pravidelné atestace vysokoškolsky vzdělaných pracovníků výzkumu a aby tito pracovníci byli na základě jednotných náročných kritérií zařazováni do příslušných kvalifikačních stupňů. Návrhy, aby se tato paxe zrušila, protože neodpovídá podmínkám pracovišť AV ČR jako veřejných výzkumných institucí, je třeba prodiskutovat a dobře zvážit. Nechceme přece, aby se byl jediný akademické pracoviště „svobodně“ připojilo k politováníhodné praxi

některých vysokých škol, kde dochází ke změkčování vědeckých nároků na nově jmenované profesory a docenty.

Zcela odlišná je ovšem situace pokud jde o způsob a úroveň odměňování a hmotné stimulace výzkumných i ostatních pracovníků. Ty jsou upraveny pouze právními předpisy a v jejich rámci pak výhradně vlastním vnitřním mzdovým předpisem pracoviště, který vychází z možností, podmínek a potřeb daného pracoviště a do nějž, pokud není v rozporu se zákony, vedení Akademie nebude zasahovat. Jak známo, vydali jsme již koncem roku 2006 jako pomůcku pro potřebu pracovišť nezávazný vzorový mzdový předpis a tím ingerence vedení Akademie v této oblasti skončila. Tomu, že stejně hodnocení a stejně zařazení pracovníci budou mít na různých pracovištích rozdílnou mzdu, se ovšem nelze vyhnout.

Významnou úlohu při naplňování funkce Akademie věd ČR jako zřizovatele mají dozorčí rady pracovišť. Ty musí fungovat jako skutečná „prodloužená ruka zřizovatele“ a dbát nejen o právní pořádek na pracovištích a o jejich účelné a odpovědné hospodaření, ale pečovat i o to, aby z různých vnitřních i vnějších příčin nedocházelo k oslabování a podlamování kvality a efektivnosti hlavní výzkumné činnosti pracovišť, pro jejíž uskutečňování byla zřízena.

Závěrem této části své zprávy bych chtěl naléhavě zdůraznit tuto myšlenku: Přeměnou pracovišť AV ČR na veřejné výzkumné instituce se soustava pracovišť stala do určité míry zejména z ekonomického hlediska volnějšjí. Podle mého přesvědčení však nesmíme připustit oslabení **jednoty a solidarity** celé této demokraticky uspořádané a samými vědci spravované soustavy. Jedině tak se ubráníme tomu, čeho jsme bohužel svědky v některých jiných úsecích našeho výzkumu, totiž že dochází k podřízení vědeckých institucí administrativním strukturám s byrokratickým nádechem, které nadto podléhají proměnlivým politickým vlivům. A stejně tak je nadále potřebné, aby i v nových podmínkách dále pokračovala úzká přátelská spolupráce pracovišť jak v rámci jednotlivých oborových sekcí, tak i na regionálním základě. Prospěšnost takové spolupráce ostatně jasně prokazuje například stále se rozvíjející činnost Sdružení jihomoravských pracovišť AV ČR v Brně.

Vážené kolegyně a kolegové, jedním z velmi pozitivních rysů přechodu pracovišť AV ČR na veřejné výzkumné instituce je - alespoň podle našich zkušeností - fakt, že **tato změna nijak nepříznivě neovlivnila jejich výzkumnou, vzdělávací a ostatní základní činnost**. Úplné údaje budeme mít ovšem k dispozici až při výročním hodnocení naší činnosti za rok 2007 a po provedení již zmíněného průběžného hodnocení výzkumné činnosti a výzkumných záměrů pracovišť za léta 2005-2007. Jal je to ale obvyklé, už dnes bych rád poukázal alespoň na několik příkladů úspěšných výsledků výzkumu i jejich aplikací, kterých bylo v Akademii věd ČR v minulých měsících dosaženo.

Na *Ústavu teorie informace a automatizace* se podařilo vyvinout originální metodu, která umožňuje výrazně zvýšit rozlišení obrazu ze sady nedokonalých snímků. Výsledný obraz dokonce může předčít technické parametry použité kamery. Tato metoda najde uplatnění v mnoha oborech, například v dálkovém průzkumu Země, medicíně, nebo v kriminalistice.

Ve *Fyzikálním ústavu* byl objeven semiempirický vztah, který jednoduchým způsobem svazuje fyzikální tvrdost krystalu se strukturou a rozložením hustoty elektronů v krystalu zkoumané látky. Výsledek práce umožňuje předpovídat tvrdost strukturních modelů např. pro látky hypotetické, což má zásadní význam pro hledání nových supertvrdých materiálů.

Observatoř Pierra Augera, budovaná v Argentině za účasti českých fyziků z *Fyzikálního ústavu AV ČR* v Praze, ze Společné laboratoře optiky Univerzity Palackého a Fyzikálního ústavu v Olomouci a z Matematicko-fyzikální fakulty UK, oznámila v časopise *Science* zásadní zjištění o těch nejenergetičtějších částicích ve vesmíru, které známe. Kosmické záření, které observatoř sleduje, totiž dosahuje až stamilionkrát větších energií, než umí člověk získat ve svých urychlovačích. Samotná existence těchto částic s dosud nejvyšší energií se ještě nedávno zdála být v rozporu s teoretickými předpoklady.

Ústav fyziky plazmatu a Fakulta jaderná a fyzikálně inženýrská ČVUT Praha ve spolupráci s Consorzio RFX – Associazione EURATOM-ENEA, Padova (Itálie), společně pořádaly v červnu 2007 evropskou putovní výstavu Fusion Expo.

Během 7. týdne vědy a techniky byla v listopadu v prostorách Veletržního paláce v Národní galerii v Praze připravena laserovým centrem PALS putovní výstava Fascinace světlem. Výstava se konala u příležitosti přesunu tokamaku Compass-D z anglického Culhamu do Prahy a jejím hlavním cílem bylo seznámit laickou veřejnost s výzkumem prakticky nevyčerpatelného zdroje ekologicky čisté a bezpečné energie získané termojadernou fúzí.

Systematický výzkum *Ústavu makromolekulární chemie* v oblasti nových polymerů pro využití v medicíně vedl mimo jiné i k polymerům se zabudovanými lapači volných radikálů a studiu jejich využití při hojení ran a popálenin. Po letech klinických zkoušek byl v letošním roce uveden do lékařské praxe první preparát založený na tomto novém a unikátním principu, krytém patenty v Česku i zahraničí, jako léčebný přípravek pod názvem HemaGel.

Oddělení Neurohumorálních regulací a Funkce epitelu *Fyziologického ústavu* prokázalo, že v epitelu tlustého střeva jsou během dne rytmicky spínány geny zodpovědné za chod cirkadiánních hodin, které řídí rytmické funkce střeva. Porucha synchronizace těchto hodin, např. při směnném provozu nebo při častých přeletcích přes časová pásma, je tak nově dávána do souvislosti s rozvojem chorob gastrointestinálního traktu, včetně nádorového bujení.

Autoři z *Mikrobiologického ústavu* ve spolupráci s kolegy z *Ústavu pro péči o matku a dítě* analyzovali prostřednictvím protilátkových mikročipů cytokinové spektrum mateřského mléka a kolostra. Detegovali celkem 32 cytokinů, které nebyly dosud v mateřském mléce stanoveny.

V *Biologickém centru* v Českých Budějovicích publikovali v časopise *Nature* novou metodu, založenou na molekulárních datech, kterou lze daleko lépe studovat ekologické vztahy v přírodě, zejména v deštném pralese.

Pracovníci Laboratoře růstových regulátorů *Ústavu experimentální botaniky* (společná laboratoř s Univerzitou Palackého v Olomouci) zjistili, že některá

syntetická analoga rostlinných hormonů cytokininů inhibují dělení lidských nádorových buněk.

V oblasti humanitních a společenských věd byla vydána pozoruhodná syntetická díla. Vydáním 10. a 11. svazku byly dovršeny monumentální Dějiny českého výtvarného umění, které obsáhly naši uměleckou tvorbu od středověku do roku 2000 a zařadily se mezi nejreprezentativnější evropské publikace tohoto druhu. Zároveň začaly vycházet čtyřsvazkové Dějiny české literatury 1945–1989, v nichž bude zhodnocena slovesná tvorba uplynulých desetiletí. Výsledky badatelské práce *Ústavu dějin umění a Ústavu pro českou literaturu* dokládají, že po dlouhých letech analytického výzkumu se některé ústavy III. oblasti věd dostávají na úroveň, kdy zvládají velké syntetické monografie na vysoké mezinárodní úrovni. Je potěšitelné, že skvostně vypravené publikace dalo na trh nakladatelství *Academia*, které se úspěšně poměřuje s velkými vědeckými nakladatelstvími Evropy.

V posledních dnech se dostala do rukou čtenářů rovněž třísvazková Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska, která představuje velmi cenný, kriticky zhodnocený souhrn znalostí o naší lidové kultuře a stává se výbornou vědeckou vizitkou *Etnologického ústavu Akademie věd*.

Pořádali jste tolik domácích i mezinárodních konferencí a kongresů, že je zde nebudu uvádět.

Vynikající výsledky pracovníků naší Akademie byly i v uplynulém období oceněny řadou významných poct. U příležitosti státního svátku 28. října 2007 udělil prezident republiky státní vyznamenání „Za zásluhy o stát v oblasti vědy“ prof. RNDr. Miroslavu Fiedlerovi, DrSc., vědeckému pracovníku Ústavu informatiky a Matematického ústavu AV ČR, světově uznávanému českému matematikovi, který dosáhl zásadního posunu vědeckého poznání především v oblasti lineární algebry a teorie grafů. Laureáty 6. ročníku soutěže „Česká hlava 2007“ se stali celkem čtyři vědečtí pracovníci Akademie věd. Hlavní Národní cenu vlády ČR obdržel prof. RNDr. Antonín Holý, DrSc., vedoucí vědecký pracovník Ústavu organické chemie a biochemie AV ČR a místopředseda Vědecké rady AV ČR. Cena INVENCE byla udělena Ing. Miroslavu Blehovi, CSc., z Ústavu makromolekulární chemie AV ČR,

cena DOCTORANDUS Mgr. Aleši Bendovi, Ph.D. z Ústavu fyzikální chemie Jaroslava Heyrovského AV ČR a cena MEDIA za popularizaci vědy řediteli Geologického ústavu AV ČR RNDr. Václavu Cílkovi, CSc. Cenou ministra školství, mládeže a tělovýchovy za výzkum v roce 2007 byly oceněny práce Ing. Miroslava Karáska, DrSc. z Ústavu fotoniky a elektroniky AV ČR a RNDr. Jiřího Jarušky a doc. RNDr. Miroslava Krbce, DSc., z Matematického ústavu AV ČR. Medaili Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy I. stupně obdržel RNDr. Jan Petrášek, PhD, z Ústavu experimentální botaniky AV ČR. Pokud jde o mezinárodní ocenění, rád bych vyzdvihl mladého badatele v oboru částicové fyziky RNDr. Martina Schnabla, který jako první Čech získal „European Young Investigators Award“ a bude ve svém projektu pokračovat ve Fyzikálním ústavu AV ČR. A z vlastních ocenění Akademie věd ČR, jejichž úplný seznam je uveden v písemné zprávě, chci zvláště zdůraznit význam nové formy podpory excelentních vědců, zřízené z podnětu Vědecké rady AV ČR, kterou je „Praemium Academiae“. Prvními nositeli této pocty a zároveň významné finanční podpory pro další výzkum se stali čtyři přední vědečtí pracovníci Matematického ústavu, Fyzikálního ústavu, Ústavu molekulární genetiky a Ústavu organické chemie a biochemie Akademie věd ČR.

To byly příklady našich úspěchů. Zdůrazňuji ale, že nás v příštím roce čeká průběžné hodnocení ústavů, které sice nebude mít dopad na zásadní změnu financování, ale bude velmi důležité tím, že umožní vedení ústavů přijmout opatření pro hodnocení v roce 2011, které bude mít zásadní význam pro další směřování ústavů a pro jejich financování, případně až pro jejich další existenci. Stále ještě nemůžeme být spokojeni s jasnou podporou vědecké excelence a s rychlostí reakce na vývoj vědy.

Vážené kolegyně a kolegové, již několikrát jsem na zasedáních našeho Sněmu zdůraznil, že Akademie věd jako významná česká instituce základního vědeckého výzkumu se musí stále výrazněji profilovat i jako **instituce vzdělávací a kulturní**. Základem této naší úlohy ve vzdělávání byla tradičně naše účast při vedení doktorandů. Mnozí z vás nyní přecházejí spíše na zapojování postdoktorandů do řešení projektů. Oproti vedení doktorandů to má výhody a tím je potenciál našich pracovišť pro školení doktorandů stále méně využíván. Upozorňoval jsem opakovaně na tento důsledek našeho podřízeného postavení v oblasti terciálního vzdělávání.

Obávám se, že podobné to bude i se zapojováním našich pracovníků do přednáškové činnosti na vysokých školách, protože přednášení není uznatelným výsledkem výzkumu a prostředky na pedagogickou činnost z rozpočtové kapitoly MŠMT nedostáváme.

Jsem rád, že v práci ediční a vědeckopopularizační se stále více cíleně zaměřujeme na středoškolskou mládež. Mimořádně úspěšným počinem v této oblasti se stal letošní 7. týden vědy a techniky, který probíhal počátkem listopadu. V pěti městech, kde sídlí pracoviště AV ČR, se v rámci tohoto týdne uskutečnilo celkem 132 přednášek, výstav, konferencí a jiných akcí, z nichž zvláště velký úspěch zaznamenala výstava „Fascinace světlem“. Během Dnů otevřených dveří si téměř 9000 zájemců, především z řad středoškolských a vysokoškolských studentů, prohlédlo 79 výzkumných pracovišť a laboratoří Akademie. Celkový počet účastníků všech akcí Týdne vědy a techniky byl více než 26 000, což představuje další podstatný nárůst oproti minulým letům. Potěšující bylo také získání dalších spolupřátelů a sponzorů a zvláště i mediální ohlas Týdne, v němž byla naším hlavním partnerem Česká televize. Všem, kdo svou iniciativou a obětavou prací přispěli k tomuto úspěchu, patří poděkování.

Podobně příznivě můžeme hodnotit i projekt Otevřená věda, který probíhal od září 2005 do konce října 2007. Tento projekt, kterého se zúčastnilo více než 300 středoškolských pedagogů a téměř 300 studentů pražských středních škol, umožnil učitelům prostřednictvím praktických kurzů a multioborových seminářů získat nové poznatky v jejich oborech. Vybraným studentům bylo umožněno pracovat na našich ústavech a získat je tak pro vědeckou práci.

Široké kulturní poslání Akademie věd ČR zdůrazňujeme rovněž již dobře fungující smlouvou o naší spolupráci s Českou filharmonií a v minulých dnech nově uzavřenou smlouvou o spolupráci s Národním divadlem, které jsou výrazem živého sepjetí těchto významných národních institucí. Ze stejných důvodů podporujeme i aktivity takových zařízení, jako je Galerie Mezinárodního centra pro umění a nové technologie (CIANT), která usilují o propojování vědecké a umělecké kreativity.

Máme smlouvy o spolupráci nejen s vysokými školami, výrobními podniky a kulturními institucemi, ale také například s Pardubickým krajem, kde se spolupráce neomezuje už jen na program Orlicko. Před podpisem je též smlouva o spolupráci s městem Brnem, důležitá zejména pro přípravu projektů do OP VaVpl.

To jsou všechno úspěšné aktivity. Postihly nás ale i věci nepříjemné. Nemohu nezmínit zejména nešťastný požár pracoviště brněnského Archeologického ústavu v Mikulčicích, který měl bohužel i tragické následky. První zabezpečení zničené výzkumné základny se podařilo za podpory Ministerstva kultury, ale některé ztracené hodnoty jsou nenahraditelné.

Velkou výzvou pro další rozvíjení naší vzdělávací a kulturní činnosti v roce 2008 bude 100. výročí úmrtí velkého mecenáše naší vědy, umění a vzdělanosti a zakladatele České akademie věd a umění Josefa Hlávky, které bude slaveno po celý tento jubilejní rok jako světové kulturní výročí UNESCO. Od ledna až do listopadu 2008 se za rozsáhlé účasti Akademie věd ČR uskuteční řada koncertů, konferencí, přednášek, výstav a dalších akcí, bude vydána stříbrná pamětní mince a budou uděleny medaile a ceny Josefa Hlávky. Rád bych požádal všechna pracoviště AV ČR, aby se podle svých možností a podmínek co nejaktivněji zúčastnila těchto oslav, jimiž se hlásíme k nejlepším tradicím české vědy i České akademie věd a umění jako jedné z nejvýznamnějších předchůdkyň naší Akademie. Oslavovat se bude nejen v České republice ale také v Rakousku, jmenovitě ve Vídni, a to za významné podpory paní velvyslankyně Rakouska v ČR Margot Klestil-Loeffer.

Vážení členové Sněmu, kolegyně a kolegové, v závěrečné části své zprávy pokládám za potřebné zabývat se **některými vnějšími vztahy naší Akademie v evropském i vnitrostátním měřítku a politickým prostředím**, v němž pracujeme a které má pro úspěch naší činnosti nezanedbatelný a v některých případech přímo zásadní význam.

Především budu hovořit **o našich vztazích k Evropské unii a o integraci naší vědy do evropského výzkumného prostoru.**

V prvních výzvách na předkládání projektů do 7. Rámcového programu bylo z České republiky podáno celkem 560 projektů, z toho 106 projektů s účastí pracovišť AV ČR. To je relativně slušný výsledek, jehož význam je ovšem omezen tím, že očekávaná úspěšnost těchto projektů je pouze asi 22 %. Proto naléhavě připomínám, že k 30. listopadu 2007 byl zveřejněn další soubor výzev, a prosím, abyste věnovali maximální pozornost přípravě a podávání dalších projektů.

V této souvislosti mohu s potěšením oznámit, že se v poslední době podařilo odstranit některé legislativní překážky, které dosud komplikovaly naši účast na evropských projektech. Zákonem č. 261/2007 Sb. byla mimo jiné provedena dlouho požadovaná novela zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, která do budoucna od této daně osvobozuje prostředky ze zdrojů Evropské unie, určené na podporu projektů výzkumu a vývoje, a poskytuje nárok na vrácení daně i těm, kteří byli v minulosti nuceni ji uhradit. Za prosazení této novely náleží poděkování zejména panu ministru Miroslavu Kalouskovi, poslancům Walteru Bartošovi a Ivanu Ohlídalovi, kteří, ač z různých politických stran se spojili a naše návrhy prosazovali, dále členu našeho Sněmu Petru Matějů, kolegovi Peteru Šebovi a bývalé pracovníci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy Simoně Weidnerové.

Další dobrou zprávou je přijetí zákona č. 171/2007 Sb., který umožňuje, aby Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy na žádost uchazečů hradilo z institucionálních prostředků požadovanou finanční spoluúcast v mezinárodních výzkumných projektech. Vydání naléhavě potřebného prováděcího předpisu k tomuto zákonu se sice zpozdilo, věříme však, že stabilizované MŠMT prováděcí předpisy brzy vydá.

A do třetice se blíží ke schválení i novelizace tzv. cizineckého zákona, která v souladu s příslušnou evropskou směrnicí podstatně zjednoduší přijímání cizích vědeckých pracovníků na našich ústavech. Domnívám se, že tohoto uvolnění bychom měli v maximální míře využít zejména pro posílení našich pracovišť zdatnými zahraničními postdoktorandy.

Můžeme-li náš nástup do 7. Rámcového programu hodnotit celkem pozitivně, pak zklamáním je naše účast v programu grantové podpory vynikajících mladých

vědeckých pracovníků „Ideas“, vyhlášeném Evropskou výzkumnou radou. Přesto, že jsem na důležitost tohoto programu upozorňoval již na minulém zasedání našeho Sněmu a že v celoevropském měřítku měl velkou odezvu, projevil se o něj v České republice včetně našich pracovišť nedostatečný zájem. Nyní probíhá další část tohoto programu, která je určena vynikajícím výzkumným pracovníkům bez věkového omezení a v níž bude mít účast nejen finanční, ale i velký prestižní význam. Znovu vás proto vyzývám, abyste tomu na všech pracovištích věnovali pozornost, usilovali o podání kvalitních žádostí a alespoň zčásti tak napravili předchozí nezdar.

Pokud jde o využití strukturálních fondů Evropské unie, jste průběžně informováni o problémech, které zdržují činnost zodpovědných státních orgánů. Je nyní třeba, aby jak naši zástupci v monitorovacích výborech fondů, tak i autoři a předkladatelé jednotlivých významných projektů (zejména v OP VaVpl) tuto problematiku sledovali a napomáhali v překonávání vzniklého zpoždění i dalších nedostatků.

Závěrem těchto poznámek, připomínek a výzev chci ještě zdůraznit, že člen předsednictva Akademické rady kolega Hrušák, odpovědný za problematiku evropské integrace, je všem, kdo se zabývají problematikou evropských projektů, připraven poskytnout nebo zprostředkovat všechny potřebné informace a kontakty.

V současnosti jsou naše pracoviště zapojena do přípravy mnoha tzv. středních projektů a do několika velkých projektů s rozpočtem nad 1,5 Mld Kč. Nejdále jsou v přípravě projekty s UK (BIOCEV), MU a VÚT Brno (CEITEC a CESLAB – který má vysloveně středoevropský rozměr), dále IAV, společný projekt s ČVUT a také projekt zaměřený na materiálový výzkum s Univerzitou Pardubice.

Z obecnějších strategických otázek výzkumu a vývoje v Evropské unii bych rád ocenil aktivní zapojení orgánů, pracovišť i jednotlivých pracovníků AV ČR do diskuse o tzv. Zelené knize, strategickém dokumentu Evropské unie věnovaném perspektivám Evropského výzkumného prostoru. Souhrnné stanovisko Akademie věd ČR bylo příznivě oceněno evropským komisařem pro vědu a výzkum Potočником a budeme nyní sledovat, jak se naše podněty uplatní v dalším utváření evropské politiky ve vědě a výzkumu.

V tomto smyslu jsou pro nás další výzvou přípravy na předsednictví České republiky v Evropské unii v první polovině roku 2009. Vláda přikládá aktivní účasti AV ČR na přípravě a realizaci tohoto úkolu velký význam. Byl jsem jmenován členem poradního sboru místopředsedy vlády Alexandra Vondry a řada dalších zástupců AV ČR pracuje v dalších pomocných a poradních orgánech pro toto předsednictví. Prioritou naší aktivity v oblasti výzkumu a vývoje bude vytváření evropského výzkumného prostoru bez bariér s možnostmi pohybu výzkumných pracovníků a sdílení znalostí a infrastruktur. Věřím, že využijeme této příležitosti k tomu, abychom co nejvíce přispěli k pozitivnímu formování budoucnosti výzkumu a vývoje v rámci celé unie i k uplatnění vlastních oprávněných potřeb a zájmů v této oblasti.

Vážené kolegyně, vážení kolegové! V posledních měsících nabývají stále větší aktuálnosti a závažnosti diskuse a jednání o **celkovém celostátním uspořádání a koncepci dalšího vývoje naší vědy a vysokého školství**. Jde především o návrh označený jako „Reforma struktury výzkumu a vývoje“, na němž se v současné době intenzivně pracuje ve vládní Radě pro výzkum a vývoj a který by podle posledních pokynů předsedy vlády měl být předložen ke schválení vládě již v březnu příštího roku. A souběžně s tím probíhá v rámci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy i diskuse o přípravě tzv. Bílé knihy terciárního vzdělávání, která by měla řešit koncepci uspořádání a vývoje našeho vysokého školství.

Takových zásadních diskusí, které jsou nepochybně žádoucí a užitečné, se Akademie věd ČR vždy v minulosti aktivně účastnila a nehodlá v tom polevit ani do budoucna. Připomínám, že sám Akademický sněm na svém XXVIII. zasedání dne 20. dubna 2006 podpořil svým usnesením přípravu novely zákona č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje, ostatně dosud nerealizované, a zároveň formuloval i priority, ke kterým by novelizace zákona měla směřovat. A na XXIX. zasedání před rokem pověřil Sněm Akademickou radu, aby vedla další jednání ve věci uspořádání státní správy ve výzkumu a vývoji a jeho financování tak, aby byla zachována a posílena nadresortní působnost Rady pro výzkum a vývoj a aby byl zachován demokratický systém řízení Akademie věd. Není tedy pochybnosti o tom, že jsme i nyní připraveni k pokračování racionální diskuse o reformě struktury výzkumu a vývoje. Zneklidňuje nás však, že těchto zásadních diskusí bohužel využili někteří

(vlastně) jednotlivci k prosazování požadavků, které nesměřují k racionálnímu řešení skutečných problémů, ale jejichž cílem je destabilizovat činnost výzkumných pracovišť Akademie věd a dokonce zpochybňovat i samu další existenci Akademie. Tyto názory a požadavky nejsou podloženy žádnou konkrétní a precizní analýzou a jsou v rozporu i s jednoznačnými zkušenostmi vyspělých evropských zemí, v nichž vesměs existuje a úspěšně se uplatňuje účelný dualismus vzájemně úzce propojeného univerzitního a nezávislého mimouniverzitního výzkumu.

S čím máme zásadní a dlouhodobý problém je nedokonalá metodika hodnocení výsledků výzkumu Radou pro výzkum a vývoj. Tato již dlouho kritizovaná metodika negativně a nespravedlivě postihuje zejména Akademii věd a v některých případech vede až ke znevažování naší vědecké práce. Přitom lze z nezávislých zdrojů snadno ověřit a doložit toto: V posledních pěti letech (2002-2006) dostávala Akademie věd ČR přibližně 24-25 % z celkových prostředků státního rozpočtu na výzkum a vývoj, jichž ovšem musela (například na rozdíl od veřejných vysokých škol a dalších institucí) využívat na veškeré své výdaje. Za tuto čtvrtinu prostředků produkovala pracoviště AV ČR mimo mnohého jiného plných 37,5 % mezinárodně uznávaných výsledků české vědy, publikovaných v impaktovaných časopisech, a dosáhla podle Science Citation Indexu dokonce 50 % citací všech českých vědeckých prací. A Akademie věd je nadto jedinou institucí výzkumu a vývoje v ČR, která po celou dobu své existence periodicky a náročně hodnotí svá pracoviště za účasti nejpovolanějších domácích i zahraničních odborníků a promítá výsledky tohoto hodnocení do financování ústavů. Je tedy třeba, aby i celostátně uplatňovaná metodika hodnocení co nejcitlivěji a nejpresněji zachycovala jak kvantitu, tak zejména i kvalitu dosahovaných výsledků. A stejně tak musí být spravedlivě, nepředpojatě a na základě skutečně srovnatelných podkladů posuzována i efektivita výzkumu, tedy vztah dosahovaných výsledků k vynaloženým nákladům. Očekáváme, že nová metodika hodnocení, na níž se nyní v Radě pro výzkum a vývoj za naší účasti pracuje a která má být poprvé použita při hodnocení za rok 2007, odstraní dosavadní hrubé závady a poskytne konečně kvalitní podklady pro další rozhodování ve finanční i vědecko-organizační oblasti. Poslední vývoj v přípravě reformy VaV vládní Radou dává naději, že se dopracujeme dobrého systému.

O těchto závažných problémech většina z vás ví a tak se jimi dne 5. prosince 2007 iniciativně zabývalo i shromáždění ředitelů a předsedů rad pracovišť AV ČR, a jednomyslně k nim přijalo stanovisko, jež jsme vám ráno předložili spolu s dalšími písemnými materiály a které navrhuji přiložit k usnesení z dnešního jednání.

Vážené členky a členové Akademického sněmu, milé kolegyně a kolegové, věřím, že v diskusi k předloženým písemným materiálům i k této mojí zprávě kriticky posoudíte činnost Akademické rady v uplynulém období i vážné obecnější problémy, o nichž jsem hovořil, a zaujmete k nim v usnesení Sněmu stanovisko. Doufám, že naše dnešní jednání bude přínosem nejen pro Akademii věd ČR, její pracoviště a pracovníky, ale především pro další rozvoj celé naší vědy.